

9. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей // Избр. труды: В 2-х тт. – Т.1. – М.: Педагогика, 1985.
10. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986.
11. Казан М.С. Мир общения: Проблемы межсубъективных отношений. – М.: Политиздат, 1988.

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА МИСТЕЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Шви Цзюнь-бо,

Інститут мистецтв НПУ імені М.П.Драгоманова

Анотація. У статті висвітлюються нові вимоги до підготовки майбутнього вчителя музики в системі вищої освіти. Розглядається сутність та структура мистецької компетентності вчителя музики, особливості її формування у процесі навчання гри на фортепіано.

Ключові слова: мистецька компетентність, майбутній вчитель музики, навчання гри на фортепіано, система вищої освіти.

Аннотация. Шви Цзюнь-бо. Сущность и структура компетентности в искусстве будущего учителя музыки. В статье раскрываются новые требования к подготовке будущего учителя музыки в системе высшего образования. Рассматривается сущность и структура художественной компетентности учителя музыки, особенности ее формирования в процессе обучения игре на фортепиано.

Ключевые слова: художественная компетентность, будущий учитель музыки, обучение игре на фортепиано, система высшего образования.

Annotation. Shitsi Dzyun-bo. The essence and structure of competence art of a future music teacher. The article covers new requirements to training of future music teacher in the system of higher education. The article highlights the essence and structure of competence art of future music teacher, peculiarities of its formation in the process of training the fortepiano playing.

Key words: competence art, future music teacher, training the fortepiano playing, system of higher education.

Постановка проблеми. Розвиток музично-педагогічної освіти на сучасному етапі вимагає спрямування змісту навчання майбутніх вчителів музики на формування їх мистецької компетентності. Саме компетентнісний підхід в сучасній освіті, зокрема музично-педагогічній, стрімко набуває значущості, оскільки передбачає створення суспільно відкритої педагогічної моделі підготовки фахівців, що поряд із пізнавальною основою включає цілий ряд аспектів їх професійного становлення, таких, як розвиток соціально-особистісної мотивації до навчання, формування загальної та фахової культури, розширення спеціального досвіду, актуалізація необхідних для продуктивного виконання майбутньої діяльності особистісних якостей тощо.

Аналіз досліджень та публікацій. Слід зазначити, що поняття «компетентність» (від лат. *compereto* – відповідаю певним вимогам) у науковий обіг професійної педагогіки увійшло з початку 90-х років. Більшість сучасних

дослідників (Н.Авдєєва, Н.Бібік, З.Зеєр, В.Краєвський, О.Пометун, А.Хуторський та ін.) розглядають «компетентність» як певний освітній результат, що є комплексом знань, умінь і ставлень фахівця, які набуваються під час навчання і дозволяють йому успішно вирішувати професійні завдання [1; 2; 3; 5; 7]. За одностайною думкою педагогів-науковців і вчителів-практиків, запровадження компетентнісного підходу в освіті є одним із дієвих шляхів модернізації освіти і означає «переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, розгляд цього результату з погляду затребуваності в суспільстві» [2, 47], забезпечення спроможності випускника ВНЗ відповідати запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання професійних проблем, а отже застосовувати результати навчальної діяльності в майбутній роботі.

Аналіз наукової літератури свідчить про наявність значного досвіду з формування професійної компетентності фахівців педагогічного профілю. Разом з тим, на сьогодні залишаються невизначеними питання сутності і змісту мистецької компетентності вчителів музики, що потребує спеціальних досліджень із врахуванням багатомірності та специфічних особливостей професії педагога-музиканта. Відсутність ґрунтовних досліджень з методики формування мистецької компетентності майбутніх вчителів музики спричиняють такі вади практичного навчання студентів, як розповсюдження музичного авторитаризму з боку викладачів, обмежене використання мистецьких узагальнень на уроках, перекося в бік поточних вказівок тощо.

Мета статті – окреслити сутність та змістовні засади мистецької компетентності майбутніх вчителів музики, визначити її структурні компоненти та шляхи формування у процесі навчання гри на фортепіано.

Отримані результати. Звісно, компетентнісна парадигма у мистецькій освіті має кардинально інноваційний характер. Компетентнісний підхід трансформує традиційні орієнтири музично-педагогічної освіти набуття знань, умінь, навичок різного рівня узагальненості. Відмінність від нинішніх підходів полягає в тому, що формування їх набуває більш системного характеру, а

результати процесу навчання є передбачуваними, орієнтованими на продуктивне виконання майбутньої професійної діяльності, не тільки на набуття і засвоєння знань, виконавських умінь і розвиток творчих якостей у галузі мистецтва, а і на вироблення здатності до їх критичного і самокритичного переосмислення, оцінювання, творчого застосування. Не абстрагована мистецька обізнаність, а практичне творче використання власних мистецьких досягнень, формування загальної і фахової культури мають становити мету навчальних зусиль нинішнього студентства. Традиційна установка на «передачу» від вчителя знань, умінь, навичок має рішуче поступитися процесам самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти, самовиявлення і самореалізації у майбутній професійній діяльності, музичній творчості. Тільки тоді можна буде розраховувати на фахівця, який в умовах ринкової економіки зможе запропонувати суспільству не тільки власні знання та певний досвід, а передусім здатність до виконання певних функцій.

Формування мистецької компетентності майбутнього вчителя музики, що передбачає цілий комплекс знань, виконавських умінь, особистісне ставлення до мистецтва, розвинену мотивацію до професійного зростання та багато інших аспектів, потребує чіткого визначення її сутності та специфічних особливостей.

У нашому дослідженні мистецька компетентність майбутніх вчителів музики розглядається як системна, інтегрована здатність особистості, що виявляється в усвідомленні музики як явища суспільного життя, засвоєнні основних її закономірностей, стилів і жанрів, оволодінні засобами втілення художніх образів у виконавстві, у застосуванні музики в художньо-виховній роботі зі школярами. Мистецька компетентність майбутніх учителів музики передбачає єдність, синтез: знань з історії і теорії мистецтва, зокрема музичного; художньо-творчих умінь у галузі музичного виконавства; особистісних характеристик (здібності, ціннісні орієнтації, риси характеру); досвіду практичної діяльності, що дозволяє майбутньому фахівцю успішно здійснювати в змінних соціокультурних умовах професійні функції; здатності

самостійно розвивати і реалізовувати набутий в процесі навчання фаховий потенціал.

Мистецька компетентність майбутнього вчителя музики – поняття широке, багатоскладове, поєднує багатоаспектність впливів музичного мистецтва на особистість та педагогічну проекцію набутих студентом культурологічних, музичних знань та виконавських вмінь під час навчання. Тож, структура мистецької компетентності майбутнього вчителя музики включає пізнавально-оцінний, інтерпретаційно-творчий, професійно-проективний компоненти.

Пізнавально-оцінний компонент мистецької компетентності стосується здатності студентів до набуття знань в галузі мистецтва і передбачає розвинений інтерес до художньо-пізнавальної діяльності; широку ерудованість в системі національної і світової художньої культури; особистісне ставлення до музичного мистецтва; вибірковість уподобань, здатність до естетичного оцінювання і впровадження кращих зразків музичного мистецтва у професійну діяльність; обізнаність і практичне володіння музично-виконавським репертуаром; вміння аналізувати та самокритичність до власної музичної діяльності. *Інтерпретаційно-творчий компонент* мистецької компетентності передбачає спроможність майбутнього педагога до самостійної виконавської і словесної інтерпретації музичних образів; здатність до усвідомлення об'єктивного змісту музичного твору і втілення власних думок і почуттів у музичному виконавстві; аргументованість вираження власного ставлення до музики. *Професійно-проективний компонент* мистецької компетентності майбутнього вчителя музики включає вироблення у студентів професійних орієнтирів, спрямування мистецької підготовленості в русло майбутньої практичної діяльності.

Означена структура мистецької компетентності майбутнього вчителя музики передбачає широке коло педагогічних завдань її формування із залученням всього циклу художніх дисциплін ВНЗ. Важливим аспектом формування мистецької компетентності студентів музично-педагогічних факультетів є навчання гри на фортепіано, оскільки в опануванні виконавського

фортепіанного репертуару зосереджено набуття та використання студентами як теоретичних положень, так і практичних навичок, досвіду музичної діяльності. Отже, фортепіанна підготовка студентів мистецьких освітніх закладів синтезує розвиток зазначених компонентів, постаючи важливим аспектом формування мистецької компетентності майбутнього вчителя музики.

Так, формування пізнавально-оцінного компоненту мистецької компетенції здійснюється через розвиток когнітивних, рефлексивних процесів шляхом набуття знань в галузі фортепіанного виконавства у тісному зв'язку з культурологічним розвитком студента. При вивченні кожного конкретного фортепіанного твору студент має чітко орієнтуватися у стильових особливостях його виконання, усвідомити історичні передумови і виконавські традиції його написання, розуміти творче кредо автора, об'єктивні закономірності звучання та внести особистісне відчуття відтворення музики.

Розвиток інтерпретаційно-творчого компоненту мистецької компетентності охоплює набуття студентом художньо-виконавських умінь та навичок у процесі навчання гри на фортепіано, а також спроможності до вербального узагальнення образного змісту музики, до діалогового спілкування з творами мистецтва, втілення власних думок та почуттів у музичному виконавстві. Конче важливо орієнтувати студента на творчий пошук власної інтерпретації, втілення свого «Я» у музичному виконавстві, що ґрунтується на глибоких знаннях з теорії та історії музики і виконавського мистецтва.

Формування професійно-проективного компоненту передбачає вироблення у студентів власних професійних орієнтирів під час виконавської підготовки; рефлексивне усвідомлення різнобічних виховних впливів музики на особистість та післядії музичних творів, що поєднує евристичне з гедоністичним (тобто, пізнання з насолодою); вибір оптимальних педагогічних засобів вивчення; проектування майбутньої педагогічної діяльності загалом. Професійно-проективний компонент є надзвичайно важливою складовою мистецької компетентності майбутнього вчителя музики, оскільки надає навчальній діяльності студента професійного спрямування, орієнтує на

осмислення педагогічних ситуацій та вирішення майбутніх педагогічних завдань.

Висновки та подальший напрямок дослідження. Таким чином, формування мистецької компетентності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанної підготовки передбачає розвиток означених компонентів у динамічній єдності на основі використання особистісно-індивідуального підходу до кожного студента. Завданням викладача постає забезпечення такої організації процесу формування мистецької компетентності, при якій характер набуття знань та вмінь відповідає психологічній організації студента. Індивідуалізація навчання потребує спеціального конструювання дидактичного матеріалу та репертуарних вимог, визначення типу діалогічного спілкування між викладачем і студентом та оптимальних методів його забезпечення, розробки індивідуальних форм контролю за розвитком особистісних якостей вихованців, таких, як становлення естетичних ідеалів, художніх смаків, творчих потреб, розвитку музичних здібностей, виконавської надійності тощо. Тож, формування мистецької компетентності – процес багатограний і тривалий, однак є необхідним у професійному становленні майбутніх вчителів музики, оскільки орієнтує їх на самостійну мистецьку педагогічну діяльність.

Література

1. Авдеева Н. Ключевые компетенции – новая парадигма и результаты образования // Педагогика. – 2003. – № 5. – С. 34 – 39.
2. Бибік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 47–62.
3. Зеєр Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2005.
4. Орзов В.Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія. – К.: Наукова думка, 2003.
5. Пометун О.І. Теорія та практика послідовності реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 16 – 25.
6. Рудницька О.П. Основи викладання мистецьких дисциплін. – К.: АПН України, 1998.
7. Хуторской А.В. Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному? – М.: ВЛАДОС-ПРЕС, 2003.